

Obec:		Pověřené město:	Městská památková rezervace nebo zóna:
Most – ÚAPP, v.v.i.		Most	- - -
Objekt:			Rejstříkové číslo:
Zpráva o plnění úloh plánovaných na léta 2020 -2024			Sbírkový materiál
Dohlídku provedl:			Dne:
PhDr. Petr Novák, CSc.			11. 12. 2024
Rozsah kontrolovaných prací podle příslušného rozhodnutí:			
Kontrola technického a odborného zpracování archeologických výzkumů ve smyslu Rozhodnutí o poskytnutí institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje veřejné výzkumné instituce ÚAPP, v.v.i. v letech 2020 – 2024.			

Kontroly v uvedeném období sledovaly především odbornou stránku plnění hlavních úloh instituce v letech 2020–2024 a předložená zpráva je souhrnem sledovaného pětiletého období. Posuzováno je především využívání prostředků poskytovaných podle „Rozhodnutí o poskytování institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace v letech 2020-2024“, č. j. KUUK/174799/2019/KP ze dne 20. 12. 2019, vydaného v souladu s usnesením Zastupitelstva Ústeckého kraje ze dne 19. 9. 2019 č. 041/22Z/2019.

Plnění plánovaného objemu činnosti stanoveného Koncepcí rozvoje ústavu archeologické památkové péče severozápadních Čech, v.v.i. na léta 2020-2024 předpokládá personální vybavení instituce. Během sledovaného období se počet archeologů s odpovídající kvalifikací pohyboval od deseti do dvanácti v závislosti na úmrtí, odchodu do důchodu a přijímání nových absolventů studia. Zachování odborné kontinuity pracoviště spočívá v návaznosti práce mladých kolegů při výzkumech vedených již zkušenými odborníky. Postupně podle posouzení schopností získaných praxí dostávají mladí pracovníci vlastní drobnější záchranné výzkumy. Zpracování kosterních pozůstatků zajišťoval jeden antropolog a až koncem období sledovaného touto zprávou získala organizace druhého antropologa. Základní průzkumy na stavbách nebo při hlášených objevech zajišťují tři technici se středoškolským vzděláním, kteří současně spolupracují s odbornými pracovníky při výzkumech. Měřičskou dokumentaci a mapové podklady výzkumů zajišťuje kvalifikovaný geodet. Popsaná skladba je považovaná i z pohledu vedení instituce za optimální k zabezpečení všech stanovených úloh.

Zcela základní oblastí činnosti instituce je záchrana zemními úpravami bezprostředně ohrožených archeologických lokalit a jejich odborná dokumentace pro budoucí generace. Zde je nutné mít na zřeteli, že místa postižená základy staveb nebo těžbou již nikdy nebude možné prozkoumat. Lokality ztratí paměť místa a jediné co zůstane jsou zachráněné archeologické památky v muzeích s odpovídající dokumentací. V letech 2020 a 2021 směřoval značný objem odborné kapacity na zabezpečení záchranných výzkumů na trase vysokotlakého plynovodu Gazela II. Předstihové výzkumy probíhají každým rokem na předpolí Dolů Bílina. Jedná se o technicky i personálně nejnáročnější výzkumy, protože např. v roce 2023 probíhaly práce současně na čtyřech polohách v katastru obce Libkovice. Zatím co na jedné poloze zkoumali pozůstatky osady z mladší doby kamenné, na druhé běžel výzkum středověkého kostela s okolním hřbitovem. Spolu s dokumentací základového zdiva kostela výzkum podchytil jen v této jedné sezóně 375 středověkých kostrových hrobů. Na této lokalitě došlo z odborného hlediska k zajímavým objevům na pohřebišti kultury se šňůrovou keramikou pozdní doby kamenné. Část hrobů na pohřebišti vybavených průvodní keramikou a řadou

dalších zajímavých předmětů jako třeba krásně fasetovanými kamennými sekeromlaty byla uložena pod mohylami, které pro zmíněnou kulturu nejsou obvyklé. Zvláštní pozornost si rovněž zaslouží výzkum žárového pohřebiště ze starší doby římské v katastru obce Nezabylice u Chomutova. Bohatou výbavu hrobů provinciálního původu tvoří vedle keramiky osobní šperky a železná výbroj včetně štítových puklic. Z odborného hlediska je velmi zajímavý výběr místa pro pohřebiště. Nejstarší hroby z pozdní doby kamenné zde vystřídalo pohřebiště ze střední doby bronzové a následně si zvolilo k pohřbívání shodnou lokalitu obyvatelstvo starší doby římské. Zcela nečekané jsou objevy bohatých hrobů z období stěhování národů při výstavbě rodinných domů v Neprobylících. Stříbrné pozlacené šperky osazené almandiny souvisí bezesporu s vyšší společenskou vrstvou, jejíž přítomnost na našem území zatím do objevu zmíněných hrobů nebyla prokázána. Jistým náznakem snad v minulosti mohl být pohřeb starší ženy se zlatými přívěsky nalezený koncem 19. stol. v Úhercích, okr. Louny v místní cihelně. Během výzkumu pohřebiště z doby stěhování národů v Lovosicích pracovníci našli v jednom z hrobů obolus v podobě mince císaře Justiniana z roku 516. Mincí datované hroby z této doby jsou nesmírně vzácné. Za podobně neobvyklý nález možno považovat objev zlomků řecké červeno figurové keramiky při výzkumu laténského sídliště u obce Holedeč na Podbořansku. Každá výzkumná sezóna znamenala záchranu celé řady velmi hodnotných dokladů minulosti a obohatila prehistorický obraz kraje o nové poznatky. Pokud se jedná o záchranné výzkumy financované investorem ve smyslu odst. 2, § 22, zákona 20/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tvoří tyto příjmy podstatnou část rozpočtu organizace. Bude však třeba perspektivně počítat s útlumem těžby uhlí, určitým završením velkých investičních celků a tím i poklesem vlastních příjmů. Záchranné výzkumy na soukromých pozemcích bez podnikatelského záměru v minulosti hrazené ze státních prostředků budou nadále odkázané na finanční zabezpečení z rozpočtu Ústeckého kraje.

Bezprostředně na výzkumy navazují stručné zprávy o výsledcích výzkumů pro investory, které jsou přikládány k vyúčtování nákladů výzkumu. Tyto investorské zprávy ale neobsahují všechny náležitosti potřebné k další vědecké práci a každý výzkum musí být proto uzavřený nálezovou zprávou. Velké výzkumy většinou vyžadují delší dobu na laboratorní zpracování nalezených artefaktů a ke zpracování nálezové zprávy tak dochází i s odstupem několika let. Vedle popisů nálezových okolností, nalezeného materiálu, terénní dokumentace, přesného zaměření obsahují nálezové zprávy různé posudky jako přílohy podle charakteru výzkumu. Jako příklad možno uvést pohřebiště provázená antropologickým rozbořem nebo nalezené kovové předměty s analýzou složení. Nálezové zprávy předkládané ke kontrole během celého posuzovaného období obsahují všechny náležitosti pro další využívání ve vědecké práci. Může se jednat o následnou publikaci konkrétního výzkumu nebo částečné využití v studiích zaměřených na určité období, případně některé nalezené artefakty nebo jevy.

Další sledovanou oblast tvoří mezinárodní spolupráce. Vedle zcela běžných zahraničních kontaktů jako jsou sympozia a konference s výměnou nových poznatků má organizace užší kontakty ve společných projektech. Asi nejvýznamnější je přeshraniční spolupráce zaměřená na historickou těžbu a využívání nerostných surovin v Krušných horách v úzké vazbě se Zemským úřadem pro archeologii v Sasku. Tato spolupráce už v minulosti poskytla podklady k prohlášení Krušných hor do seznamu památek světového kulturního bohatství UNESCO. Nový projekt je zaměřený na výzkum těžby cínu v Krušných horách během pravěku a následně ve středověku. Příkladem vzájemně výhodné spolupráce v odborné oblasti je výzkum pohřebiště ze starší doby římské v katastru obce Nezabylice u Chomutova. Výzkum probíhá ve spolupráci s Oblastním muzeem v Chomutově za účasti specialistů pro zkoumání období z univerzity v polském Řešově. Neméně výhodná je spolupráce s Katedrou antropologie Přírodovědné univerzity ve Wroclavi. Studentům antropologie je umožněna odborná praxe na výzkumech v severozápadních Čechách a výsledkem je kompletní antropologická analýza koster pod odborným dozorem zkušených pedagogů. Stovky hrobů ze

dna přehrad v Nechranicích, hřbitova z Libkovic a celé řady dalších menších pohřebišť by vyžadovaly práci našich antropologů na dlouhou řadu let, zatím co takto, díky spolupráci, je možné antropologické poznatky využívat téměř současně s odborným vyhodnocením archeologického materiálu. Úzká odborná kolegiální spolupráce stále probíhá s pracovníky nitranského archeologického ústavu SAV i z dalších institucí v Bratislavě.

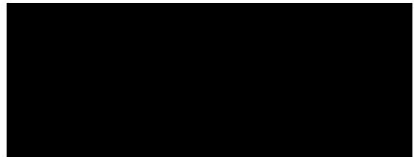
Završením odborné práce instituce jsou aktivity v ediční a publikační oblasti. V roce 2020 vyšla ve spolupráci s jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích publikace věnovaná výzkumu sídliště z mladší doby kamenné v Hrdlovce. Novým objevům z oblasti historického vývoje skleněných předmětů, sklářské výroby a změnám technologie je v témže roce vydána publikace „Krajinou archeologie, krajinou skla“. V letech 2022 a 2023 došlo k vydání čtyř publikací. Ve spolupráci s Regionálním muzeem v Teplicích došlo ke zveřejnění hromadného nálezů bronzových předmětů z mladší doby bronzové z Rašovic, okr. Litoměřice. Popsané bronzové předměty byly zhotovené a používané před 3100–3200 lety. Ve spolupráci s územním pracovištěm Národního památkového ústavu v Ústí nad Labem a s odbornými pracovníky oblastních muzeí vznikla metodická příručka „Interdisciplinární výzkum středověké sakrální architektury“. Již podle této metodiky vznikla objemná publikace „Středověké venkovské kostely okresu Louny“. Neodborníka může překvapit pozornost věnovaná kostelům, ale zde je nutné dodat, že kostely patřily k nejstarší zděné architektuře ve vesnicích a zpravidla jsou pro datování vzniku sídelní jednotky rozhodujícím prvkem. Poslední monografií vydanou v Mostě v roce 2023 je dvojjazyčná, pěkně zpracovaná, knížka „Montánní archeologie v Krušných horách“. Publikace se opírá o výsledky výzkumů české strany Krušných hor ve spolupráci se saskou stranou při zpracování podkladů k zápisu Krušných hor mezi světové kulturní památky UNESCO. Zatím poslední publikací vydanou ÚAPP v.v.i. v Mostě je odborné vyhodnocení výzkumů z pozdní doby kamenné „Kultura se šňůrovou keramikou v kontextu krajiny mikroregionu horní Hutné“. Široké veřejnosti je určená knížka navazující na objemnou knihu „Středověké venkovské kostely okresu Louny“. Tato publikace našla takový ohlas zájemců, že do výzkumného programu budou zahrnuté další okresy Ústeckého kraje. Pokud lze soudit z dosavadních zcela nezávislých pramenů jsou odborné publikace pracovníků vydávané ÚAPP, v.v.i. v Mostě řazeny do velmi slušné třetí kategorie s dosahem a významem na středoevropské úrovni (první kategorie je věnovaná světovým objevům z oblasti přírodních věd). Mimo vydané monografie jsou v široké paletě periodik publikované výsledky menších výzkumů nebo nových teoretických poznatků. Na každého vědeckého pracovníka instituce připadají v průměru dva odborné články ročně. Příspěvky v periodikách jsou sledované formou „RIVV“ Úřadem vlády ČR s ročním odstupem, protože část produkce vychází ještě v prvním pololetí následujícího roku. Podrobnější popis publikací, příspěvků v časopisech i akcích určených široké veřejnosti při popularizaci výsledků vědecké práce obsahuje zpráva organizace předkládaná zřizovateli za sledované období. Veřejnosti jsou rovněž určené operativně aktualizované webové stránky.

Důležitou oblast koncepčního rozvoje organizace částečně financovanou z prostředků institucionální podpory tvoří nové přístroje a zařízení potřebná k zajištění výše uvedených aktivit spojených se záchranou archeologických památek a dokumentací lokalit v kraji. Pro zlepšení pracovních podmínek keramické laboratoře došlo v roce 2020 k vybavení novým nábytkem na základní ošetření nálezů. Průběžně jsou doplňována datová úložiště a zcela opotřeбенé vybavení pracovníků pro terénní práci nahrazují průběžně nová zařízení. Významnou úsporu stereotypní a zdoluhavé práce představují technická tiskárna a poloautomatický scanner. Tato nová zařízení na číslování nalezených artefaktů a scanner na snímání technické dokumentace z výzkumů, starých nálezových zpráv, knižních předloh a případně mapových podkladů značně časově zkrátí popsání technické operace. Pro kvalitnější zpracování dokumentace terénních situací a historické architektury probíhalo nejprve letecké snímání. Detailní dokumentaci přispělo zakoupení dronu, umožňujícího trojrozměrné

rekonstrukce snímaných archeologických objektů. Souběžně s nárůstem digitálních dat bylo nutné zakoupit modernější software, neboť vývoj v této oblasti postupuje velmi rychle. Instituci zcela jistě v roce 2021 prospěla celková oprava havarijního stavu fasády. S konzervací kovů z archeologických výzkumů byly v Ústeckém kraji velké problémy a bylo tak nutné vyhledávat volné kapacity mimo kraj. Významným krokem bylo proto dobudování moderního pracoviště na restaurování kovových předmětů v Regionálním muzeu v Teplicích, které je schopné konzervovat případně restaurovat kovové artefakty z výzkumů ÚAPP v.v.i. v Mostě. V letech 2022-2024 bylo nutné výrazně posílit trvalá úložiště dat, související jednak s narůstajícím objemem informací získaných výzkumem, jednak digitalizací starších nálezových zpráv. Zcela novým technickým vylepšením ulehčujícím práci při dokumentaci nalezené keramiky je laserový profilovač. Jedná se o přístroj, který po vložení okraje nádoby přesně vykreslí profil a současně vypočítá průměr okraje. Dosud pracovníci prováděli tyto úkony nezbytné při publikaci výzkumů dost nepřesně za pomoci různých měřidel. Pokud jde o technické vybavení instituce, pak jsem za roky kontrol nezjistil nepřiměřené nebo zbytečné výdaje. Některé přístroje, jako jsou digitální fotoaparáty nebo pracovní počítače používané v terénních podmínkách mají omezenou životnost (jde o prašné prostředí, vlhko, denní transporty a řadu dalších negativních prvků opotřebení při výzkumech). V zmíněných případech dochází pouze k náhradě zcela opotřebovaných přístrojů.

Na základě provedené kontroly a rozboru pracovních výsledků lze s plnou odpovědností konstatovat, že pracovní aktivity Ústavu archeologické památkové péče, v.v.i. v Mostě probíhaly v souladu s ročními plány hlavních úloh a plně odpovídají po všech stránkách dlouhodobému záměru koncepčního rozvoje výzkumné organizace, stanoveného na roky 2020 – 2024.

V Lounech 27. prosince 2024

PhDr. Petr Novák, CSc.